

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пресияна Стойкова Ненкова, катедра „Финанси“, Университет за национално и световно стопанство, професионално направление 3.8 Икономика върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика (финанси, данъци и данъчно облагане), обявен в ДВ бр.5/16.01.2024г., с кандидат главен асистент, доктор Емил Серафимов Калчев

Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 3-РК-146/08.03.2024 г. на Ректора на Нов български университет. Изготвянето на настоящата рецензия е на основание на решението, взето на първото заседание на научното жури от 26 март 2024г.

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане и Наредбата за развитието на академичния състав на Нов български университет.

I. Представяне на кандидата в конкурса

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика (финанси, данъци и данъчно облагане) в Нов български университет (НБУ) документи са подадени от един кандидат – гл. ас. д-р Емил Серафимов Калчев.

Емил Калчев се дипломира като магистър по икономика в Университета за национално и световно стопанство в специалност “Международни икономически отношения” през 1995г. В периода 1998-2001г. е докторант в Икономически университет Виена, където защитава дисертационен труд на тема „Принос към процеса на вземане на предприемачески решения в контекста на трансформацията в Източна Европа“. От 2002г. до 2004г. е изследовател (постдокторант) в Университет „Ото Фрийдрих“, Бамберг, Германия в областта на финансите. Провел е множество допълнителни специализации по финанси в престижни академични институции в Италия, Германия, Австрия, Финландия, Унгария, Полша.

Д-р Емил Калчев започва своята академична кариера в НБУ като хоноруван преподавател към департамент „Икономика и бизнес администрация“ през учебната 2004/2005г. След успешна конкурсна процедура през следващата учебна година заема академичната длъжност „асистент“ към същия департамент, а през 2010г. е назначен на академичната длъжност „главен асистент“. Водил е лекции и семинарни занятия като хоноруван преподавател към катедра „Финанси“ и катедра „Международни икономически отношения“ на Университета за национално и световно стопанство, и е бил главен асистент към Института за икономически изследвания на БАН, секция „Макроикономика“ от 2011г. до 2015г.

Емил Калчев има практически опит като финансов консултант към Вазов Институт, София (2005), Уникон Интернационал, Виена, Австрия (2004) и “Сименс” АД, Мюнхен (1997). Бил е практикант в Германския Бундестаг (1996-1997) и гост-експерт във Федералното министерство на икономиката на Германия (1998). Работил е като редактор на тримесечен доклад за българската икономика и старши експерт по публични финанси в Центъра за икономическо развитие (2005-

2007). В периода от 2014г. до 2022г. е главен икономист на Райфайзенбанк (България) ЕАД, а от 2022г. – главен икономист на Обединена българска банка (ОББ).

II. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Кандидатурата на гл. ас. д-р Емил Калчев отговаря на условията на чл. 24, ал.1, т.1, т.2 и т.3 от ЗРАСРБ – кандидатът в конкурса има придобита образователна и научна степен „доктор“, заема академичната длъжност „главен асистент“ повече от две години, автор е на публикуван монографичен труд. Част от представените документи по конкурса е справка-самооценка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и допълнителните изисквания на НБУ по чл. 2б, ал. 5 от ЗРАСРБ. От информацията, съдържаща се в справката и приложените доказателства към нея се вижда, че гл. ас. д-р Емил Калчев изпълнява количествените изисквания към кандидатите в конкурсите за заемане на академичната длъжност „доцент“ – минимално изискуемият праг от 400 точки по показателите в групи А, В, Г и Д на минималните национални изисквания е надхвърлен, а в изпълнение на допълнителните изисквания на НБУ кандидатът представя доказателства за 225 точки при минимален праг от 170 точки. Съответствието с минималните национални изисквания и тези на НБУ убедително се потвърждава и от изразеното положително становище в Доклада на Атестационната комисия за дългосрочно атестиране на гл. ас. д-р Емил Калчев с цел обявяване на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“.

III. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Гл. ас. д-р Емил Калчев участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ със следните научни трудове: 1 монография, 1 самостоятелна статия в научно списание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация и 24 самостоятелни статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. Изследванията на кандидата са изцяло в областта на обявения конкурс, с преобладаващ дял са докладите в научни конференции, като един доклад е публикуван на английски език, а една статия – на руски език. От гледна точка на количество и структура публикациите са достатъчни и подходящи, и с тях се покриват изискуемите точки по показателите в групи В и Г на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

1. Оценка на монографичния труд, творчески изяви или други публикации, съответстващи по обем и цялостност на монографичен труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

Монографичният труд на гл. ас. д-р Емил Калчев е посветен на проблематика в областта на публичните финанси, която може да бъде определена като такава с вечна актуалност. Какви видове данъци да включва данъчната система, как да се дефинират техните облагаеми основи,

какви данъчни преференции да се предоставят и какви данъчни ставки да се приложат са въпроси, чието решаване има първостепенно значение за мобилизиране на необходимите ресурси в държавния бюджет, като в същото време дизайнът на данъчната структура трябва да отчита влиянието на данъчното облагане върху поведението на икономическите агенти и резултатната неефективност, или големината на свръхданъчното бреме, както и да способства за постигане на по-справедливо разпределение на дохода.

Монографията „Конструктивният дизайн на данъците в икономическата традиция“ е с обем от 150 страници и е структурирана в увод, пет глави и заключение, с библиография, включваща 131 литературни източника. В началото на разработката авторът аргументира актуалността на изследвания проблем, извежда основния въпрос, на който се търси отговор в хода на изследването и формулира изследователската хипотеза, дефинира 10 задачи, насочени към изпълнение на поставената цел, и представя детайлно методологията на изследването. Обект на изследване са икономическата теория и история. Предмет на изследване е теорията на данъците, приложима при изграждане (конструктивни елементи) и организиране (принципи, закони, правила) на конструктивния им дизайн.

Първа глава представлява своеобразно въвеждане в сложната и многопластова изследвана проблематика и очертава „началото“ на данъчното облагане в исторически план, като откроява различни форми и начини на облагане, различни прилагани данъци и данъчни системи, отчитайки в същото време начина, по който се организира събирането на данъчните приходи и техния принос за финансите на държавата. Във *втора глава* изложението преминава към съвременните виждания и схващания за данъците, като в дълбочина е разяснено понятието данък, и са разгледани функциите на данъка, неговите конструктивни елементи, видовете данъци и обединяването им в система. В *трета глава* се представят макро- и микроикономическата перспектива в икономическия анализ на данъците и данъчното облагане. *Четвърта и пета глава* от изследването са посветени на ефективността и справедливостта на данъчното облагане. Тяхното разглеждане и дискутиране поотделно в монографията търпи известна критика, доколкото компромисът между ефективност и справедливост е въпрос, който заема централно място в нормативния анализ на данъчното облагане, конструкцията на данъчната система и дизайна на отделните данъци. Въпреки това, интерес представляват изводите до които се достига в хода на изследването относно конструирането на ефективни данъци чрез сравняването на няколко данъчни конструкции, съответно на техните способности да минимизират свръхданъчното бреме и тяхната приложимост в реалността, и дизайна на справедливи данъци според принципа на платежоспособността и принципа на ползата.

Внимателният прочит на хабилитационния труд на д-р Калчев ми позволява да направя следните изводи:

Първо. Монографичният труд се отличава с ясно открит авторски подход в изследването на открити въпроси от областта на данъчното облагане, а именно „анализ и синтез на елементи на теорията и древната данъчна история такива каквито са“ комбинирани с „извеждане на основните положения на нормативната икономическа теория на данъците, които могат да изградят и организират [принципи, правила] икономическата конструкция на данъците“.

Второ. В съдържателно отношение монографията представлява идентифициране на онези

елементи и нормативни постановки на данъчната теория, които според автора създават „основа за въвеждане в практиката на рационални, икономически обосновани данъчни системи“ имащи „предвидими и балансирани ефекти върху данъкоплатците, икономиката и държавата, в т.ч. да нанасят минимални допълнителни щети и да съблюдават справедливостта на облагането.“

Трето. Третираните в монографичното изследване въпроси са разгледани задълбочено и е осъществен компетентен анализ, демонстриращ отлично познаване на академичната литература в областта на данъчното облагане, при което ясно се открояват позицията на автора на рецензираната разработка и неговото критично отношение по едни или други становища и практики.

В обобщение може да се каже, че монографията „Конструктивният дизайн на данъците в икономическата традиция“ представлява завършено научно изследване с оригинален характер и безспорни достойнства. В хабилитационния труд на д-р Калчев се съдържат редица приноси, като по мое мнение основните такива се свеждат до следните: 1. обосновано е авторовото виждане за ролята и мястото на икономическата наука при изграждане и организиране на конструкцията (облагаема основа и тарифи) на данъците, 2. осъществен е сравнителен преглед на научни възгледи, концепции и постановки въз основа на който са очертани различни като цел и перспектива подходи за изучаване и анализ на данъците, и е предложено типологизиране на данъчните теории, 3. приложен е специфичен изследователски подход, който интегрира историческо и теоретично знание в обща изследователска рамка, 4. направена е оценка на плоския данък, с която се аргументира авторовата позиция относно неговата ефективност и справедливост.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации (творчески изяви), направени след назначаването на академичната длъжност „гласистент“ или академичната длъжност „доцент“ (при кандидатите за професор). Тя включва и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

Останалите приложени по конкурса публикации разглеждат различни аспекти на финансите с акцент върху данъчната теория и практика, и фискалното управление, като прави впечатление многообразието от проблеми, които кандидатът е обхванал в своите изследвания. Отделна група от публикации се занимава с ролята на данъчното планиране, с данъчните ефекти върху индивидуалните финансови решения и неутралността на данъчното облагане във връзка с вземането на инвестиционни решения. Друго направление от изследователската работа на кандидата в конкурса обхваща изучаване и анализ на неоинституционалните аспекти на корпоративните финанси, които са относително слабо изследвани у нас, на финансовото равновесие в предприятието като условие за неговия устойчив растеж и на прогностичните характеристики на счетоводната печалба.

Статиите и докладите, с които д-р Калчев участва в конкурса разглеждат актуални и дискуссионни въпроси, съдържат полезни за науката и практиката анализи, обобщения и изводи, и го представят като компетентен изследовател. Към двата приноса, посочени от кандидата в

справката за оригинални научни приноси, могат да бъдат добавени и други резултати с приносен характер, които се откриват в неговите научни трудове както следва:

- в критичен план е осъществено сравнение между теоретичната концепция за неутрален данък върху бизнеса и действащия у нас корпоративен данък, и на тази основа е установено, че облагането на доходите на юридическите лица в България дискриминира инвестициите в реални активи и фаворизира финансовите инвестиции, като съответно изкривява пазарните решения и създава погрешни сигнали;

- облагането на индивидуалните доходи в България е подложено на анализ с авторски коментар на актуални въпроси от данъчната практика, свързани с данъчната тежест върху дребния бизнес и различното третиране на различните източници на доходи, както и на особеностите при облагане на доходите от селскостопанска дейност на физическите лица;

- направена е оценка на водената в България фискална политика във връзка с нейната роля за постигане на икономически растеж, като също така са изведени детерминантите на държавния бюджет и са очертани насоките за преосмисляне на данъчната и разходната политика след световната финансова и икономическа криза;

- проследена е динамиката в изменението на различните категории приходи в общинските бюджети в България в периода 2000-2007, обособени са спецификите на приходната система на местно ниво и са открити проблемите, които продължават да съществуват при финансиране на местния публичен сектор, въпреки предприетите реформи в посока на децентрализация на публичните финанси;

- представени са негативните ефекти от пандемията от Ковид-19 за икономическата активност в България и са посочени ключови фактори за нейното възстановяване;

- направена е характеристика и са изведени спецификите на българската финансова система като във фокуса на анализа е поставен капиталовия пазар, съответно неговата роля и перспективите за развитието му;

- обосновано е значението на данъчното планиране като инструмент за диагностика на неутралността на данъчното облагане, и елементи от концепцията за данъчно планиране са приложени към различни елементи на индивидуалното и корпоративното подоходно облагане у нас.

Висока оценка заслужават осъществените от кандидата в конкурса анализи на фискалния сектор (2011г., 2012г. и 2013г.) и паричния сектор (2014г. и 2015г.) в България, представляващи части от изготвяните от Института за икономически изследвания на БАН годишни доклади за състоянието на българската икономика. С приложен приносен характер са идентифицираните и открити дисбаланси в двата сектора, както и формулираните от гл. ас. д-р Калчев обосновани препоръки и предложения за решение на установените проблеми.

3. Цитиране от други автори.

За участие в конкурса д-р Калчев е посочил две цитирания на негови публикации в световноизвестни бази данни с научна информация и четири цитирания в монографии и колективни томове с научно редактиране. Като брой точки, тези цитирания надхвърлят

минимума, изискуем по показателите в група Д от минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Проверката в Google Scholar показва доста висока цитируемост на научните трудове на кандидата в конкурса – отчетените 23 цитирания свидетелстват за това, че неговите изследвания и съдържащите се в тях резултати са познати на научната общност.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

В представената от д-р Калчев справка-самооценка за изпълнение на минималните национални изисквания и тези на НБУ не е посочено ръководство или участие в научни или образователни проекти.

IV. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти.

Гл. ас. д-р Емил Калчев има дългогодишен стаж като редовен преподавател в НБУ – над 18 години. През тези години води лекционни курсове по „Публични финанси“, „Мениджмънт на публичните финанси“, „Данъчно планиране“, „Данъчно облагане“, „Финанси на предприятието“, „Данъци и данъчна политика“ и др. Автор е на четири глави от колективно разработен учебник „Въведение във финансите“, Издателство на НБУ, 2019. Това са: *Глава седма. Данъци и такси – инструменти за финансиране на публичната власт; Глава осма. Данъците в България; Глава девета. Основи на корпоративните финанси; Глава десета. Инвестиционно решение в предприятието.* Има разработени авторски учебни материали в Мудъл за следните курсове – ВАФВ 502 Финанси на предприятието, МВАМ 344 Данъчно планиране, ВАЕВ582D Финанси на предприятието I част, ВУВВ705D Данъци и данъчна политика.

Гл. ас. д-р Калчев е разработил и води курсове на английски език в съвместните програми на НБУ и University York, CITY College както следва – Корпоративни финанси и Проект: Корпоративни финанси пред магистри и Финансово управление пред бакалаври.

През последните десет академични години гл. ас. д-р Калчев е осъществил научно ръководство на 32-ма успешно защитили дипломанти – бакалаври и магистри. Изготвил е 46 рецензии и има 202 участия в комисии за защита на дипломни работи, комисии за защита на стаж, комисии за защита на писмен материал и др.

2. Работа с Еразъм-студенти

Справката-самооценка, представена от гл. ас. д-р Емил Калчев не съдържа информация за работа с Еразъм-студенти.

3. Оценки от анкетите на студентите

Средната оценка от анкетите за удовлетвореност на студентите от курс и преподавател е 4,16 по петобалната система, като съгласно показател 35 от Група 3 на изискванията на НБУ тази оценка следва да надхвърля 4.

V. Административна и обществена дейност

Гл. ас. д-р Емил Калчев успешно съчетава своята преподавателска и изследователска работа с осъществяването на административни и обществени дейности. В продължение на девет години е директор на БП „Финанси“ и на МП „Счетоводство и одит“ за период от две години, и участва в създаването на МП „Финансово-счетоводен мениджмънт“ (на български език), която е съвместна програма между НБУ и Института по математика и информатика на БАН. Член е на Факултетния съвет на Бакалавърски факултет и на Програмния съвет на департамент „Икономика“. Участва в четири успешно реализирани бизнес проекта, както и в подготовката и провеждането на конференции на НБУ, организирани от различни департаменти като член на организационен комитет, съставител на сборник и модератор на секция. Бил е модератор на дискуссионен панел в четвъртото издание на Софийско бизнес училище – Мастър класове 2015г., организирано от Реформ Юнион Клуб и НБУ. Участвал е като лектор в 14-то издание на икономическия и финансов форум „Шумът на парите“. Член е на *Raiffeisen Research Vienna* от 2014 до 2022 г. Д-р Калчев има също и множество участия като представител на НБУ в предавания на икономическа и финансова тематика на Bloomberg, Bulgaria on Air и др.

VI. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Познавам кандидата в конкурса от съвместната ни работа по проекти на Центъра за икономическо развитие и също така имам лични впечатления от неговата преподавателска дейност като хоноруван преподавател към катедра „Финанси“ на Университета за национално и световно стопанство. Впечатленията ми са изцяло положителни и са за уважаван от колегите и от студентите преподавател, и отговорен изследовател.

VII. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Препоръките ми към по-нататъшната работа на гл. ас. д-р Емил Калчев е да разшири участието си в международни научни форуми и публикационната си дейност в научни издания, реферирани и индексирани в международни бази данни с научна информация. Също така би било добре кандидатът в конкурса да прилага по-активно количествени методи в провежданите от него анализи на икономическите и финансовите процеси, което ще придаде и една още по-голяма тежест на резултатите от неговите изследвания, съответно по-висока разпознаваемост и цитируемост.

Заключение

От представените по конкурсната процедура документи и материали се установява, че кандидатурата на гл. ас. д-р Емил Серафимов Калчев за заемане на академичната длъжност “доцент” отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ. Постигнатите от кандидата в конкурса резултати в учебната и изследователската работа ми позволяват да дам положителна оценка за неговата академична дейност и да предложа с пълна убеденост на членовете на научното жури да вземат решение за допускане на гл. ас. д-р Емил Калчев до избор от Академичния съвет на НБУ.

26.04.2024г.

Подпис
/проф. д-р П. Ненкова/